

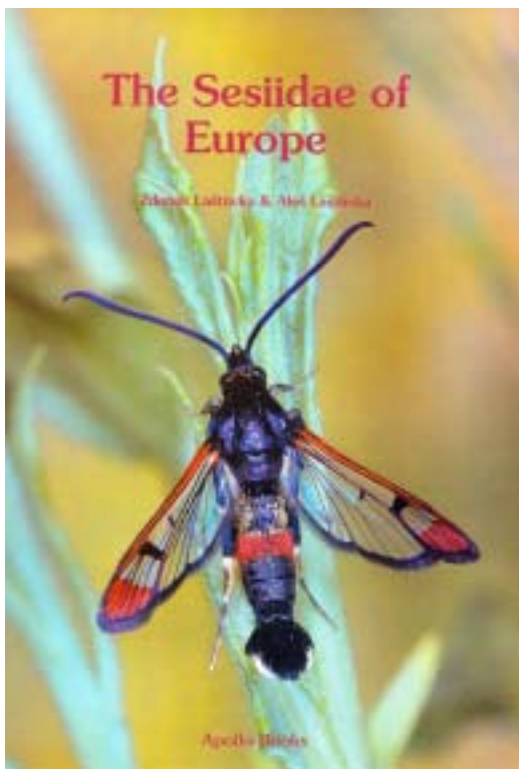
Europas glasvingar

Lastuvka, Z. & Lastuvka, A. 2001. *The Sesiidae of Europe*. ApolloBooks. 245 sidor, inb. ISBN 87-88757-52-8. Pris DKK 370.

Detta är en helt ny bok baserad på bilderna i "An Illustrated key to the European Sesiidae" som utgavs 1995 av samma författare och som snabbt blev slutsåld. Uppmuntrade av framgångarna med den första boken har de nu kommit med en ny och mer omfattande bok. Antalet kända arter av glasvingar från Europa har ökat kraftigt under de två senaste decennierna och ytterligare någon ny tillkommer varje år. Boken är uppdaterad till och med år 2000 och det märks att författarna har mycket god koll på vad som händer runt om i Europa. Författarna beskriver 107 arter i boken varav knappt 20 är kända från de nordiska länderna. I Östersjöns närområde förekommer ytterligare en handfull arter som möjligen skulle kunna förekomma någonstans i Norden.

Boken börjar med en introduktion och en viss tillbakablick över vad som har skett i glasvingevärlden under senare år. Här går författarna bland annat igenom de taxa som tillkommit och vilken status författarna anser att dessa skall ha. Den enda av dessa som rör nordeuropeiska förhållanden är att den östpalearktiska glasvingen *Synanthedon herzi* synonymiseras med den även i Sverige mycket utbredda arten *S. formicaeformis*. Är man intresserad av hela Europas glasvingefauna finns mycket ny information att hämta här. Därefter följer ett avsnitt där glasvingarnas byggnad beskrivs och man kan lära sig vad som är särskiljande för just glasvingar. Antennernas utseende beskrivs så att man enkelt kan skilja de olika underfamiljerna från varandra. Även genitaliernas morfologi går igenom i detalj, vilket är mycket bra eftersom alla arters genitalier avbildas och särskiljande detaljer noteras (ofta) i texten under varje art. Även en viss ägg- och larvmorfologi presenteras, men denna information används inte vidare i boken.

Glasvingarnas livscykel och biologi är rätt speciell eftersom larverna lever ett eller flera år inuti vedartade växter eller i rötter på örter. Deras biologi går tyvärr igenom rätt översiktligt och starkt generaliserat. Eftersom även texten om biologin under respektive art är rätt summarisk är boken inte är så stor hjälp om man ge sig ut och leta glasvingar. Man konstaterar att antalet arter med rotlevande larver är mycket färre i norra Europa och därmed att arter med vedlevande larver utgör en mycket större andel i norr. Detta faktum blir alla som börjar ägna sig åt glasvingar i Nordeuropa snart varse. Jag hade gärna sett att informationen om arternas biologi hade varit så pass omfattande att även en nybörjare kunnat börja leta glasvingar med hjälp av endast denna bok. Samtidigt förstår jag problematiken

eftersom denna typ av information sannolikt hade näst intill fördubblat bokens sidantal. Vill man lära sig mer om hur Nordeuropas glasvingar lever får man vända sig till den klassiska boken "The Sesiidae (Lepidoptera) of Fennoscandia and Denmark" av Fibiger och Christensen från 1974 som även brukar gå att få tag på hos Apollo Books. Den biologiska beskrivningen i den bok som recenserar här omfattar dock en mycket uttömmande lista på de värdväxter som de olika glasvingarna kan leva på. Denna lista kan vara till stor hjälp både när man skall ut och leta larver/pupporna och när man hittat något angrepp på en viss växt. Det finns även ett kort stycke om hur man samlar glasvingar där författarna lakoniskt konstaterar att man måste ha "perfect knowledge" dvs exakt kunskap om arternas biologi för att man skall kunna finna dem. Här diskuteras översiktligt hur man kan leta efter larver/pupporna, som sagt utan "perfect knowledge" är det ganska svårt. Även tekniken att locka till sig hannar med sexualferomoner diskuteras till en del, men även här får man veta att man måste ha gedigen kunskap för att nå bra resultat. Tack för tipset!

Författarna beskriver därefter olika typer av biogeografiska utbredningsmönster och hur istider och mänskliga aktiviteter påverkat olika utbredningsbilder. Den storslagna andan från den klassiska Mellan-europeiska skolan för biogeografi vilar över denna

bok! Bröderna Lastuvkas gedigna systematiska kunskaper avslöjas i avsnittet om fylogeni och i den därpå följande checklistan över Europas samtliga glasvingar. Jag saknar dock en hel del äldre synonymer i denna lista, här finns främst de taxa som nyligen synonymiserats. I denna lista döljs även en del motsättningar mellan olika experter om vilka taxa som är "riktiga" arter eller ej, men ingen av dessa arter förekommer i Nordeuropa så ur ett svenskt perspektiv är detta inget problem. Jag kommer dock personligen att sakna det intuitivt logiska släktet *Synansphecina* som nu fått stå tillbaka för släktnamnet *Pyropteron*. Denna nya släktesindelning ger en visuellt färgstarkare men samtidigt en något mer svårsmält blandning.

När man fått sitt lymtämte av artlister kan man gripa sig an bestämningstabellerna. Först kommer en tabell där man kan bestämma vilket släkte det undersökta djuret hör till, när detta är gjort kan man gå vidare till tabellerna för respektive släkte. Jag har roat mig med att bestämma de nordiska arterna med hjälp av tabellerna och detta gick utan problem, dock visste jag ju redan innan vad det var för art så möjligen kan det vara svårare för en novis. Jag tror att så länge man håller på med nordeuropeiska arter klarar man sig nog rätt långt på att titta på bilderna. Ger man sig däremot på Syd- och Mellaneuropas *Bembecia*- och *Chamaesphecina*-arter är bestämningstabellerna ett måste.

Författarna har valt att göra korta artvisa texter för var och en av de 107 arter som tas upp i denna bok. Som de goda systematiker de är har de börjat med att ange varje arts originalbeskrivning, författare, årtal, tidskrift, typlokal etc. Den morfologiska informationen omfattar först en beskrivning av hur arten ser ut, ofta med någon hänvisning till en illustration längre fram i boken. I de fall två eller flera arter är mycket lika beskrivs skillnaderna mellan dessa under den första av dessa arter. När man kört fast kan man även använda den information om artskiljande karaktärer som anges i bestämningsnyckeln. Under punkt två beskrivs genitalierna och där så anses behövt är texten mer utförlig. Punkt tre beskriver artens biologi och habitatkrav synnerligen summariskt. Inte ens jag, med kunskap om hur många av arterna lever, kan uttala denna text! Punkt fyra beskriver arternas kända utbredning men denna information är lättare att ta till sig från utbredningskartorna som finns längre bak i boken. Efter beskrivningen av de 107 glasvingarna kommer nio färgplanscher med foton på alla arter i 1,8 gångers förstoring vilket gör att man ser djuren tydligt. Dessa planscher är i stort sett desamma som i boken från 1995, men nu med avsevärt bättre tryckkvalitet. Vissa djur är av olika anledningar utbytta på de nya planscherna, tyvärr har denna "operation" inte lyckats fullständigt. De insatta djuren har fått en grönstickig färgton som gör att vissa fjärilar kan uppfattas som nästintill svartvita trots att så inte är fallet i verkligheten. De fjärilar som ser "sjösjuka" ut i sin färgton är: plansch 2 nr 27 och 31; plansch 4 nr 10 och 11; plansch 5 nr 1-3, plansch 6 nr 8. Dessutom är den nyproducerade plansch 9 grönblekare än de övriga (jfr

nr 10 med 13 på plansch 4) vilket gör jämförelser svårare.

I nästa del, figurdelen, underlättas dock många jämförelser betydligt. Här presenteras på en sida för varje art viktiga bestämningskaraktärer, genitalier och utbredning. Många arter kan man skilja rätt enkelt med de karaktärer som visas här. Tyvärr har inte författarna varit särskilt frikostiga med att sätta ut pilar som pekar på viktiga karaktärer på genitalierna. Detta skulle ha varit till stor hjälp eftersom många arter endast har subtila genitalieskillnader. Kartorna för varje art är relativt enkla men fullt tillräckliga för att man skall drömma sig bort till östra Medelhavet, Spanien eller något annat intressant resmål. Kartorna för Nordeuropa är i flertalet fall bra eftersom författarna har kollat med lokal expertis i varje land. För Sveriges del har strecken för *S. bembeciformis*, *S. flaviventris* och sydligaste delen för *S. vespiiformis* blivit onödigt tjocka. Detta gör att dessa arter verkar ha större utbredning än den vi känner i dag. Å andra sidan har det ju visat sig att *S. andreaneiformis* är mer utbredd i mälardalsområdet och Stockholmstrakten än vad som var känt när kartan ritades! Boken avslutas med en checklista över glasvingarnas förekomst i alla europeiska länder och en synnerligen omfattande litteraturlista som täcker det mesta av europeisk glasvingelitteratur.

Det har ju under senare år blivit lite av en ketchup-effekt när det gäller glasvingelitteratur. Före 1974 (Fibiger & Christensen) fanns ingen litteratur som var specialiserad på denna grupp. Sedan dröjde nästa glasvinge bok till 1995 då "An Illustrated key to the European Sesiidae" kom ut. Därefter har ytterligare några böcker (se nedan) utkommit som dock är både dyrare och lunsigare än denna och därmed knappast något man tar med i fält – vilket man kan göra med denna. Både för den som ännu inte intresserat sig för glasvingar men vill bekanta sig lite med gruppen och för den som har kunskap utgör "The Sesiidae of Europe" en bra källa till kunskap. Som varande mycket förtjust i denna fjärilgrupp skulle jag nog vilja hävda att denna bok kan vara intressant och inspirerande för flertalet entomologer att ha på sin hylla.

Referenser

- Fibiger, M. & Christensen, N.P. 1974. The Sesiidae (Lepidoptera) of Fennoscandia and Denmark. – Fauna Ent. Scand. Vol 2.
- Freina, J.J.de 1997. Sesiioidea: Sesiidae. Die Bombyces und Sphinges des Westpalearktis (Insecta, Lepidoptera), Vol 4. – Forschung und Wissenschaft, München.
- Lastuvka, Z. & Lastuvka, A. 1995. An Illustrated key to the European Sesiidae. – Faculty of Agronomy, Brno.

Nils Ryrholm